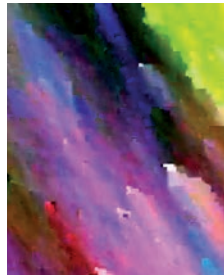
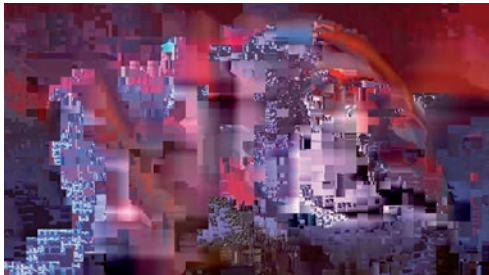

EEN VOORPUBLICATIE

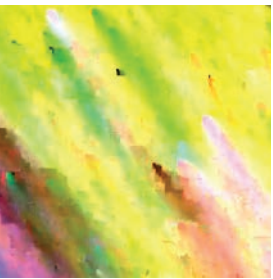
EXQUISITE ERRORS

Heeft iemand die afwijkt van de norm een geestelijke stoornis? Bij kunstenaar Barry van der Rijt werd ruim tien jaar geleden de diagnose ADHD gesteld. Zijn 'afwijking' en de DSM inspireerden hem tot zijn project *Exquisite Errors*, een binnenkort te verschijnen artist-book. Op deze pagina's een omschrijving van het project, enkele verstoringen in beeld en een groot deel van het voorwoord van Trudy Dehue.

DE SCHOONHEID VAN DE AFWIJKING

Op een avond in 2013 keek ik achter mijn computer een film. Op een gegeven moment haperde het beeld even. In een flits zag ik een fascinerend panorama bestaande uit vele kleurige elementen. Wat had ik zojuist gezien? Ik besloot op zoek te gaan naar een manier om de 'schitterende hapering' te reproduceren. En op een bepaald moment lukte dat. Ik slaagde erin de verstoring langer te laten staan, en van wat ik toen zag ging mijn hart sneller kloppen. Het was een chaotische compositie van kleurige elementen, die ik als digitaal bestand kon opslaan. En het interessante was dat het ook nog een naam bleek te hebben: *codec error*.

Vanaf dat moment ging ik op zoek naar nog meer verstoringen in dezelfde film en ik kreeg het voor elkaar er een aantal vast te leggen. Toen ik vervolgens dezelfde werkwijze toepaste op een ander type film, bleek er ook een ander soort afwijking te ontstaan. Ik zag

kleurrijke lijnen en strepen. Totaal anders en evengoed prachtig. Ik besloot een uitgebreid onderzoek te starten. Wat gebeurt er als ik andere mediaplayers, filmformaten en filmtypen gebruik? Ik raakte geobsedeerd door het resultaat. Ik verzamelde de ene na de andere voortreffelijke afwijking. Na een jaar obsessief werken had ik honderden afbeeldingen van afwijkingen in de weergave van digitale film.

In 2003 werd bij mij de diagnose ADHD gesteld. Tijdens het maakproces van *Exquisite Errors* realiseerde ik mij geleidelijk dat mijn obsessieve zoeken naar steeds weer nieuwe beelden absoluut te maken had met een van de uitingsvormen van ADHD. Maar tevens dat mijn 'afwijking' ook een positieve kant had: ik had een verzameling fascinerende beelden gecreëerd die ik heel graag wilde bundelen tot 'artist book'.

Toen de vraag op tafel kwam wat de meest geschikte metafoor voor dit boek zou zijn, verscheen direct het antwoord: de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Dit handboek beschrijft waaraan mensen moeten voldoen om een label met een specifieke *mental disorder* te krijgen. Ik bladerde door

de DSM en schrok: voor alles was wel een categorie bedacht, voor elk 'anders zijn' bleek een geestesziekte te zijn gedefinieerd. Geprojecteerd op mijn eigen ADHD vroeg ik mij af: heb ik nu daadwerkelijk een stoornis of ben ik slechts 'anders'? En is dat 'anders' per definitie slecht? Of heeft het juist ook heel positieve kanten? In mijn hoofd begon alles samen te komen en ik besloot mijn verzameling van beelden net als in de DSM te groeperen in categorieën van afwijkingen. De lijntjes bij de lijntjes, de golven bij de golven. Ik beschreef de categorieën op basis van uiterlijkheden en voorzag deze van diagnostische criteria en labels. Het grote verschil met de DSM is echter dat mijn labels nooit negatief zijn. Mijn *codec errors* zijn immers fascinerende afwijkingen. Misschien wel net zo fascinerend als de 'afwijkingen' in mijn eigen geest.

Barry van der Rijt is beeldend kunstenaar en filmmaker. Voor meer informatie over zijn te verschijnen boek: www.barryvanderrijt.com.

VIER DE VARIATIE!

'Stel,' schrijft Trudy Dehue in het voorwoord bij *Exquisite Errors*, 'we noemen een korte lichaamslengte van iemand voortaan 'KL' en zeggen vervolgens tegen korte mensen dat ze zo klein zijn omdat ze 'KL hebben'. In feite veranderen we dan de werkelijkheid want zo verbergen we dat we een geringe lichaamslengte tot een afwijking hebben gebombardeerd.

Iets dergelijks gebeurt in de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, waarvan in 2013 de vijfde editie is uitgekomen, de DSM-5. Dit handboek definieert ruim driehonderd psychische stoornissen, bijvoorbeeld ADHD, en bepaalt welke diagnoses gesteld kunnen worden. Het goede is dat de DSM, als wetenschappelijk product, spraakverwarring in de geestelijke gezondheidszorg reduceert door orde te scheppen in de wanordelijke werkelijkheid van ontwrichtende emoties en gedragingen. De DSM heeft echter tevens de macht om de werkelijkheid te veranderen. Dit laatste vindt plaats omdat er een tendens is de beschrijvende termen als 'dingen' te gaan zien die de potentie hebben gevoelens en gedragingen te

*Namen van errors (vlnr):
Codec Transition Confor-
mity 01, Codec Order - Not
Otherwise Specified 057,
Codec Order - Not Other-
wise Specified 059. Beeld
onder: Codec Transition
Conformity 005*

kunnen produceren. Net als in het 'kl' voorbeeld. Een definitie wordt dan ineens een oorzaak.

Het woord 'stoornis', het vertrekpunt van de DSM, drukt uit dat we vinden dat de gezondheidszorg er iets aan moet doen. Voor een aantal mensen met een stoornis is dat nuttig en belangrijk, want het betekent een enorme hulp en steun: eindelijk is er een verklaring voor hun problemen en kan de psychiatrie hen helpen. Sinds de jaren negentig zijn we echter van steeds meer eigenschappen gaan vinden dat de gezondheidszorg er iets aan moet doen. De DSM werd een soort etikettehandboek, dat beschrijft hoe mensen eigenlijk behoren te zijn. Variatie tussen mensen zijn we steeds minder gaan accepteren. Variatie wordt gezien als een afwijking en een afwijking is een stoornis. En we gebruiken alleen het woord stoornis als we bedoelen dat het er niet mag zijn. (...)

Dat we afwijkingen zien als stoornissen en die moeten zien te voorkomen is niet alleen een gevolg van de recente trends in wetenschap en industrie maar ook van een veranderende visie van de Nederlandse overheid. Lanceerde de overheid een aantal jaren geleden nog bewustwordingscampagnes voor allerlei stoornissen, nu propageert diezelfde overheid, mede als gevolg van de financiële crisis, dat je stoornissen moet zien te voorkomen. Hierbij denken we steeds minder in termen van collectiviteit, maar steeds meer in termen van het individu. Het individu dient zich beter te gedragen.

Falen en afwijken is er dus niet meer bij. Maar waarom hebben we eigenlijk zoveel aandacht voor individuele afwijkingen? En waarom moet elke afwijking worden behandeld? We zouden ook kunnen zeggen: laten we stoppen met het standaardiseren van alles en iedereen. Laten we de variatie vieren! In variatie en afwijkingen zit namelijk vaak het talent van mensen. Iedereen zou voor zichzelf moeten kunnen uitzoeken hoe je de eigen afwijking het beste kunt inzetten, bij voorkeur zinvol en mede ten behoeve van anderen. Variatie is gunstig voor onze economie en voor onze collectieve vooruitgang in het algemeen. Weg met de monocultuur. Het moet weer normaler worden om abnormaal te zijn.'

Hoogleraar Theorie en Geschiedenis van de Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Grote foto: Complex Extent Pattern - type I 045. Beelden daarnaast van boven naar beneden: Digital Data Stream Order - type I 004, Codec Order - Not Otherwise Specified 021, stuk van Codec Order - Not Otherwise Specified 064

*Het moet
weer
normaler
worden om
abnormaal
te zijn*

